

PIRKANMAAN YMPÄRISTÖOHJELMAN TOIMENPITEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI 2015

Pirkanmaan ympäristöohjelman kolme teemaa ovat 1) kestävä yhdyskuntarakenne, 2) ympäristövastuullinen elinkeinotoiminta ja 3) ympäristötietoisuus. Teemoittain on määritelty strategisia tavoitteita, joihin pyritään toimenpiteiden avulla. Pirkanmaan ympäristöohjelman seurantatyöryhmä on arvioinut toimenpiteiden toteutumista asteikolla 1-5: 5 = tavoite saavutetaan erittäin hyvin, 4 = tavoite saavutetaan hyvin, 3 = tavoite saavutetaan, 2 = tavoitetta ei luultavasti saavuteta, 1 = tavoitteen saavuttaminen on epätodennäköistä.

TEEMA 1. KESTÄVÄ YHDYSKUNTARAKENNE

Strateginen tavoite 1. Ehyt yhdyskuntarakenne saavutetaan hallitulla muutoksella.

Toimenpide 1. Luodaan eheyttämiseksi välineitä.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 4

Pirkanmaan maakuntakaava 2040 on ehdotusvaiheessa, ja siihen liittyvät tavoitteen mukaiset selvitykset ovat valmistuneet. Kaupunkiseudulla on laadittu ja laaditaan parhaillaan merkittäviä keskustojen kaavoja ja kokonaisyleiskaavoja. Kaupunkiseudun kuntien ja valtion välinen kolmas MAL-sopimus 2016-2019 velvoittaa toteuttamaan suunnitelmallista, täydentävää kaupunkirakennetta myös strategisten yleiskaavojen laadinnan avulla. Kaupunkiseudun asuntotuotannosta merkittävä osa sijoittuu jo nyt joukkoliikenteen laatukäytävälle.

Kuntien reuna-alueiden asuntoaluekaavat eivät tue eheyttämistavoitteita.

Toimenpide 2. Tehdään kevyestä liikenteestä ja joukkoliikenteestä varteenotettavia henkilöautoliikenteen vaihtoehtoja

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 3

Joukkoliikenteen ja pyöräilyn edistäminen on jatkunut entistä sitovimmin sopimuksin. Joukkoliikenteen hintataso on halventunut pitkän matkan liikenteessä lisääntyneen kilpailun myötä. Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikenteen suunnittelu ja toteutus on koordinoitumpaa yhteisen joukkoliikennelautakunnan ansiosta. Tampereen raitiotien suunnittelusta on tehty toteuttamispäätös. Kävelyn ja pyöräilyn edistämistyö on jatkunut Tampereella, mutta ei ole valitettavasti näkynyt pyöräilyn määrän seurannoissa.

Toimenpide 3. Sijoitetaan palvelut tarkoituksenmukaisesti suhteessa yhdyskuntarakenteeseen

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 3

Seudullinen palveluverkkoselvitys on valmistunut ja sen pohjalta on tehty tavoitteellinen maakunnallinen palveluverkko maakuntakaavaan (kylien osoittaminen, keskusta-alueiden määrittelyt - palvelukeskusverkko). Kolmannen kaupunkiseudun kuntien ja valtion välisen MAL-sopimuksen tavoitteena on keskeisten strategisten yleiskaavojen laatiminen; näiden osana tarkastellaan kuntakohtaisia palveluverkkoratkaisuja. Kaupunkiseudulla on valmistelussa kuntarajat ylittäviä palvelu-alueiden toteuttamisia (esim. Ojala-Lamminrahka).

Kauppakeskukset toimivat yhä laajempina palvelukeskittyminä. Keskusta-alueille sijoittuvina tämä tukee tavoitetta saavuttaa palvelut kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen keinoin.

Toimenpide 4. Turvataan kulttuuriympäristön arvojen säilyminen

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 2

Välineitä kulttuuriympäristön huomioon ottamiseksi on olemassa hyvin, ja yleinen tietoisuus arvoista on lisääntynyt. Valmisteilla olevassa Pirkanmaan maakuntakaavassa on selvityksiin perustuen osoitettu maakunnalliset kulttuuriympäristöt ja annettu määräyksiä niiden turvaamiseksi. Adoptoi monumentti –ohjelma on toteutunut kiitettävästi. Korjausrakentamisen neuvontatoiminta jatkuu.

Arvojen säilyttäminen käytännössä ei ole ainakaan helpottunut kun hankerahoituksia on suunnattu muualle ja rakennusperinnön hoidon avustukset ovat merkittävästi vähentyneet. Kaupungistuminen asettaa osaltaan haasteita kulttuuriympäristöarvojen säilymiselle sekä kaupunkirakenteissa että hiljenevillä alueilla. Maakunnan kulttuuriympäristöohjelmaa ei ole laadittu.

Toimenpide 5. Vahvistetaan maakunnan viherverkkoa ja luonnon monimuotoisuutta luonnonsuojelun ja ympäristöhoidon keinoin sekä ottamalla käyttöön uusia välineitä

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 2

Maakunnallinen lomo-ohjelma on tehty. Nykyisten suojelualuevarausten lisäksi ei ole saatu toteutettua täydennyksiä lukuun ottamatta METSO-ohjelmaa, joka on edennyt hyvin. Maakuntakaavan yhteydessä on laadittu tarkastelu maakunnallisesta viherverkosta, joka osin heijastuu kaavamerkintöihin ja –määräyksiin.

Kaupunkiseudun kuntien ja valtion välisessä kolmannessa MAL-sopimuksessa on mukana kaupunkiseudun viherrakenteen selvittäminen ja luominen. Tampereen osalta tehdään parhaillaan koko kantakaupungin kattavaa liito-oravaselvitystä tavoitteena osoittaa yleiskaavassa tarkoituksenmukainen viherrakenne. Kaupungistumisen myötä viheralueiden säilyttäminen on noussut entistä selkeämmin keskusteluihin – tehdyt toimenpiteet rakenteen säilyttämiseksi ovat kuitenkin toistaiseksi olleet vähäisiä ja osin myös ristiriitaisia tavoitteen kanssa.

Strateginen tavoite 2. Pirkanmaa on edelläkävijä rakentamisen ja julkisten hankkeiden ympäristövastuullisessa ja ekotehokkaassa toteuttamisessa

Toimenpide 1. Tehdään energiatehokkuudesta suunnittelu- ja rakentamistoiminnan lähtökohta

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 2

Kehitys on ollut maltillista, mutta oikeansuuntaisia avauksia on tehty Pirkanmaan alueella viime vuosina useampia. Asumisen energiatehokkuutta on pyritty edistämään muun muassa energianeuvonnan avulla sekä kiinnittämällä huomiota korjausrakentamisen ja pientalorakentamisen energiatehokkuuteen hanketoiminnalla.

Energiatehokkuuden ehtoja tontinluovutuksessa ei ole yhtenäistetyksi käytössä. Uusiutuvan energian osuus on kasvanut esim. sähkön ja kaukolämmön tuotannossa, mutta rakennusten osalta ei ole ollut käytettävissä eriteltyä tietoa tätä arviota varten.

Toimenpide 2. Nostetaan rakentamisen ja julkisten hankkeiden materiaalitehokkuutta

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 2

Edistystä on tapahtunut lähinnä yksittäisten tapausten kautta. Motivan materiaalikatselemusmalli ei ole systemaattisesti käytössä julkisilla tahoilla. Jonkin verran huomiota on kiinnitetty ylijäämä- ja kierrätysmateriaalien hyötykäytölle, ja Pirkanmaan alueen uudistuvat jätteenkäsittelyjärjestelyt avannevat tälle lisääntyviä mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Puurakentamisen edistämisen mallialue on Vuoreksen Isokuusi. Energiaintensiivisten materiaalien tarpeettoman käytön arviointi on hankalaa.

Strateginen tavoite 3. Yhdyskuntien tekninen toimivuus on turvattu

Toimenpide 1. Turvataan talousveden hyvä laatu ja riittävä saatavuus. Varmistetaan vesihuoltopalveluiden alueellinen toimivuus yli kuntarajojen, ylläpidetään verkostojen kuntoa ja ehkäistään tulviin liittyviä riskejä.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 3

Pirkanmaan vesihuollon kehittämissuunnitelma on päivitetty. Suunnitelmassa tuotettiin vaihtoehtoisia vesihuoltoratkaisuja sekä tuotettiin tietoa sekä maakuntakaavan valmisteluun että kuntien päätöksentekoa varten. Verkostosaneeraustoiminta on lisääntynyt, joskin vaihtelevasti kunnasta riippuen. Pohjaveden suojelutilanne on Pirkanmaalla kokonaisuutena hyvä. Suunnitellut, viimeiset keskeiset siirtoviemäri- ja yhdysvesijoitohankkeet ovat valmistuneet tai jatkuvat. Tulvariskien hallintasuunnitelma on hyväksytty. Hulevesien kokonaisvaltaisen hallinnan prosessi on vakiintunut.

Toimenpide 2. Tie- ja rataverkon liikennöitävyydestä huolehditaan ja kunnan heikkeneminen pysäytetään.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 2

Päälysteisiin käytettiin vuonna 2015 2 miljoonaa euroa enemmän kuin edellisvuonna. Leuto talvi vähensi routimista. Tästä huolimatta huonokuntoisten päälysteiden määrä kasvaa edelleen. Väylänpidon rahoitusta on suunnattu pääteiden- ja ratojen kunnossapitoon, millä pyritään varmistamaan tärkeimpien väylien hyvä liikennöitävyys. Vuonna 2015 kerättiin tietoa elinkeinoelämän tarpeista korjausvelkapaketin kohteiden valintaa ajatellen

Toimenpide 3. Varmistetaan energia- ja jätehuollon sekä tietoverkkojen toimivuus koko maakunnassa.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 3

Laajakaistapeiton kohentumista on edistetty hanketoimin, mutta eteneminen on ollut maltillista ja kuntakohtaista. Jätehuollon osalta on käynnistetty merkittäviä uudistushankkeita kuten Tammervoiman hyötyvoimala Tarastenjärvellä, Koukkujärvellä suunnitella oleva uusi biolaitos biojätteiden ja lietteiden käsittelyyn sekä suunnitelmat uudesta keskusvedenpuhdistamosta ja lietteenkäsittelylaitoksesta Sulkavuoreen. Myös energihuollon suhteen on tehty yksittäisiä kehittämistoimenpiteitä.

TEEMA 2. YMPÄRISTÖVASTUULLINEN ELINKEINOTOIMINTA

Strateginen tavoite 1. Pirkanmaan elinkeinotoiminta on ekotehokasta. Fossiiliset energialähteet on korvattu pääosin kotimaisilla uusiutuvilla polttoaineilla.

Toimenpide 1. Yritykset kehittävät tuotteita, tuotantoprosesseja ja toimintoja hyödyntäen parasta käytettävissä olevaa teknologiaa ja osaamista.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 3

Erityisesti tuotantoprosesseja ja tuotanto-olosuhteita on kehitetty energiatehokkaammiksi, automaatiota lisätty ja hankittu uusinta teknologiaa. Yrityksiä on tuettu näissä investoinneissa.

Toimenpide 2. Yritykset, yhteisöt ja kunnat ottavat käyttöön energiatehokkuuden parantamiseen kehitettyjä valtakunnallisia välineitä ja toimintamalleja.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 3

Energiakatselmustoiminta on ollut vireää, myös kunnat ovat olleet aktiivisia jo vuosien ajan. Energiatehokkuussopimusjärjestelmään on liittynyt jo merkittävä osa kunnista ja lisää uusia yrityksiä.

Toimenpide 3. Lisätään uusiutuvaan energiaan perustuvaa energiantuotantoa ja edistetään uusiutuvan energian käyttöönottoa luontoarvoja vaarantamatta.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 3

Kunnalliset energialaitokset sekä yksityiset yritykset ja yhteisöt, jotka tuottavat itse tarvitsemansa lämmön, ovat investoineet uusiutuvaan energiaan ja samalla vähentäneet tai luopuneet kokonaan fossiilisen polttoaineen käyttämisestä. Toiminta on ollut aktiivista ja suunta kasvava. Puun energiakäyttö on lisääntynyt, mutta kantojen nostolla on myös negatiivisia vaikutuksia metsäluonnon monimuotoisuuteen.

Strateginen tavoite 2. Ympäristöliiketoiminnalla on merkittävä asema Pirkanmaan elinkeinotoiminnassa.

Toimenpide 1. Nostetaan alueen imagoa ekoteko-maakuntana.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 3

Vaikka ympäristöliiketoimintaan liittyvät liiketoimintamahdollisuudet Pirkanmaalla ovat kasvussa ja esimerkiksi cleantech on yksi maakunnan kärkialoista, on maakunnan korkean osaamisen tunnetuksi tekeminen ja vientivetoisen liiketoiminnan sekä investointien houkuttelemisen alueelle edennyt hitaasti. Pirkanmaan tekeminen tunnetuksi erityisesti ekoteko-maakunta ei ole juurikaan edennyt. Ekotehokkuuteen liittyvä hanketoiminta on ollut kuitenkin vireää ja positiivisia vaikutuksia voi esiintyä pitemmällä aikavälillä. Esim. Kolmenkulman yritysalueesta ollaan rakentamassa kansainvälisesti merkittävää cleantech-keskittymää.

Toimenpide 2. Suunnataan tutkimusta vahvasti ympäristöliiketoiminnan ja sen osaamisen kehittämiseen

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 3

Tutkimuksen suuntaaminen Pirkanmaalla ympäristöliiketoimintaan ei Pirkanmaalla saa kovinkaan paljon julkisuutta. Kuitenkin Tekes-rahoituksen suuntaamisessa on selvää positiivinen trendi: vuonna 2011 ”vain” noin 30 hankkeelle, vuonna 2015 jo 110 hankkeelle.

Toimenpide 3. Luodaan markkinoita ympäristöystävällisille tuotteille ja palveluille sekä toimintaedellytyksiä ympäristöliiketoiminnalle.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 1

Asiassa on toistaiseksi tapahtunut hyvin vähän. Suunnittelussa ja toimintaedellytysten luonnissa on hyviä aloitteita.

Strateginen tavoite 3: Elinkeinotoiminnan ympäristökuormitus on vähentynyt merkittävästi.

Toimenpide 1. Maatalouden ravinnekuormitusta vähennetään olemassa olevien ja uusien keinojen tehokkaalla käytöllä.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 2

Maatilojen lukumäärä on vähentynyt n. 8 % Pirkanmaalla vuosikymmenen alusta. Ympäristökorvaukseen sitoutuneiden tilojen määrä laski hieman edellisestä ohjelmakaudesta. Suosituin toimenpide oli kasvipeitteisyys ja seuraavaksi suosituin toimenpide oli ympäristönhoitonurmet, joka sisältää myös suojavyöhykenurmet. Suojavyöhykkeiden hakemusten määrä nousi huikaisesti edellisvuosien tasosta, noin kaksikymmenkertaiseksi. Sitoutumisehtojen väljyyden vuoksi ei vaikutus ravinnekuormitukseen ole kuitenkaan ilmeisesti kovin suuri. Luonnonmukainen tuotanto on lisääntynyt. Panostus neuvontaan ja koulutukseen on lisännyt asiakkaiden tietoisuutta ja kannustanut myös sähköiseen tukihakuun. Maatalouden aiheuttama hajakuormitus ei ole vähentynyt eikä vesistöjen tila parantunut.

Toimenpide 2. Metsätaloustoimien ja turvetuotannon vesistö-kuormitusta vähennetään.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 3

Ympäristönsuojelulain kokonaisuudistus toi merkittävän muutoksen turvetuotantoalueiden lupavelvollisuuteen. Turvetuotanto ja siihen liittyvä ojitus on luvitettava riippumatta tuotantoalueen pinta-alasta. Turvetuottajat ovat tehostaneet oma-aloitteisesti useiden vanhojen tuotantoalueiden vesienkäsittelyä. Isot tuottajat ovat myös luopuneet monista pienistä tuotantoalueista. Menetelmät kuormituksen pienentämiseksi ovat kehittyneet. Metsälainsäädäntö on myös kehittynyt vesiensuojelullisesti parempaan suuntaan. Uusi metsälaki mahdollistaa jatkuvan kasvatuksen. Tällä saattaa olla tulevaisuudessa kunnostusojitustarvetta ja avohakkuita vähentävä vaikutus.

Toimenpide 3. Vähennetään matkailun ympäristövaikutuksia ottamalla ympäristöarvot vahvasti esiin matkailun kehittämistyössä ja matkailussa

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 3

Luontoa, kulttuuria ja maaseutumatkailua markkinoidaan osana muita vetovoimatekijöitä. Matkailun ympäristövaikutuksiin vaikutetaan edelleen yksittäisillä hankkeilla, mutta vastuullisuuden merkitys kasvaa matkailussa jatkuvasti. Matkailuportaali visittampere.fi -sivustolla markkinoidaan ajankohtaisesti myös ympäristömatkailuun ja luontoelämyksiin liittyviä tapahtumia. Näsijärvireitin ekologisesti tuotteistanut Ekokumppanit Oy laajentaa reittitarjonnan kattamaan myös Pyhäjärven puolen.

Strateginen tavoite 4. Ekosysteemipalvelut on turvattu.

Toimenpide 1. Laaditaan Pirkanmaalle luonnon monimuotoisuus -ohjelma (LUMO-ohjelma).

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 2

Pirkanmaan LUMO-ohjelma on toteutettu laadullisen tapaustutkimuksen menetelmien avulla. Ohjelmassa on tarkasteltu yksityiskohtaisesti kuutta tapausta, jotka liittyvät täyttömaa-alueiden ja kiviainesten ottoaikkojen maisemointiin, hulevesirakentamiseen, lehtojen palauttamiseen ja metsien omatoimiseen suojeluun. LUMO-ohjelma rahoitettiin Pirkanmaan liiton myöntämänä Euroopan aluekehitysrahaston osarahoittamana projektina. Selvitys ei kuitenkaan anna kattavaa kuvaa monimuotoisuuskysymysten huomioon ottamisesta.

Toimenpide 2. Metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä edistetään METSO-ohjelman mukaisesti.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 4

METSO-ohjelman toteutuminen on ollut ennakoitua parempaa. Tiedottaminen metsien monimuotoisuuden ja monikäytön merkityksestä metsänomistajille on ollut aktiivista. Suojelualueiden hoito ja ennallistaminen on ollut vähäisempää.

Toimenpide 3. Pysäytetään luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen maatalousympäristöissä hoitamalla perinnebiotooppeja ja -maisemia.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 2

Kohteita on hoidettu pienimuotoisesti erityistukisopimusten sekä ympäristöministeriön myöntämien talkooavustusten tuella. Toiminta ei ole riittävää tavoitteen saavuttamiseksi.

Toimenpide 4. Turvataan suoekosysteemien toiminta suoluonnon monimuotoisuuden köyhtymisen estämiseksi ja ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 3

Valtakunnalliset arvokkaat suokokonaisuudet on inventoitu ja varmistettu, että maakuntakaava 2040 ehdotuksessa ei ole esitetty niiden säilymiselle ristiriitaisia merkintöjä. Sen sijaan soiden luonnonsuojelulain mukaiseen suojeluun on vain rajalliset mahdollisuudet, koska soidensuojeluun ei ole osoitettu riittäviä määrärahoja eikä soidensuojeluohjelma toteutunut suunnitellussa laajuudessa.

TEEMA 3. YMPÄRISTÖTIETOISUUS

Strateginen tavoite 1. Ympäristötietoa tuotetaan ja välitetään monipuolisesti ja vuorovaikutteisesti. Ympäristötieto on kokonaisvaltaista ja saavuttaa kaikki pirkanmaalaiset.

Toimenpide 1. Tuotetaan ja välitetään ympäristötietoa monipuolisesti.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 3

Toimenpiteessä mainittuja tavoitteita on kaikkia edistetty ja ympäristötietoa on ollut saatavilla monipuolisesti ja vuorovaikutteisesti. Siitä, miten hyvin ympäristötieto saavuttaa kaikki pirkanmaalaiset, ei ole tietoa. Palveluista tiedottamisessa on edelleen kehitettävää.

Toimenpide 2. Käynnistetään suunnitelmallinen yhteistyö maakunnan korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja viranomaisten välillä ympäristötiedon tuottamiseen, käsittelemiseen ja välittämiseen.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 1

Suunnitelmallista yhteistyötä siinä merkityksessä, kuin ympäristöohjelmaa laadittaessa ajateltiin, ei ole käynnistetty. Yhteistyö on hanke- ja tapauskohtaista.

Toimenpide 3. Laaditaan ja otetaan käyttöön kestävän kehityksen (KEKE) suunnitelmat kaikissa Pirkanmaan perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen organisaatioissa henkilökuntaa, lapsia sekä lasten vanhempia osallistavalla tavalla.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 3

Suunnitelmat ovat käytössä Tampereen kaupungin perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa sekä jossain määrin muissa Pirkanmaan kunnissa. Toimintamallin järjestelmällinen laajentaminen on kuitenkin vielä toteuttamatta. Pirkanmaan ympäristökasvatuksen yhteistyöryhmä on anonut rahoitusta keke-suunnitelmatyön levittämiseksi Pirkanmaalla, mutta toistaiseksi huonolla menestyksellä.

Toimenpide 4. Luodaan pirkanmaalaisille koululaisille ja päiväkotilaisille mahdollisuuksia tutustua oman kuntansa sekä maakunnan luonto- ja kulttuuriympäristökohteisiin.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 4

Mahdollisuuksia on runsaasti. Kuntien resurssit hyödyntää täysimääräisesti näitä mahdollisuuksia, ovat rajalliset.

Strateginen tavoite 2. Pirkanmaalaiset ymmärtävät ympäristöasioiden tärkeyden ja sitoutuvat ympäristön hyvän tilan edistämiseen. Kansalaiset vaikuttavat ympäristöasioihin sekä henkilökohtaisella tasolla että yhteiskunnallisesti. Ympäristöosaaminen on maakunnan erityinen vahvuus.

Toimenpide 1. Välitetään tietoa päättäjille ympäristönäkökulmasta.

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 2

Ympäristönäkökulmaa ei ole viestitty päättäjille systemaattisesti ilman päätöksentekoon liittyvää yhteyttä vaan ympäristötietoa on välitetty pääasiassa ajankohtaisiin suunnittelu- ja kehittämisprosesseihin liittyen. Tiedonvälitykseen on hyödynnetty niin eri medioita kuin eri tapahtumiin linkittyvää viestintää.

Toimenpide 2. Kehitetään kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia ajankohtaisiin ympäristökysymyksiin ja –hankkeisiin

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 2

Tampereen kaupunki on tehnyt kohtalaisen paljon työtä osallistumismahdollisuuksien edistämiseksi, mutta muun Pirkanmaan asioista ei ole yhtä hyvin tietoa. ELY-keskus hoitaa YVA-menettelyn yhteydessä asiat lainmukaisesti, mutta esimerkiksi SOME ei ole kovin paljon käytössä

Toimenpide 3. Yhdistetään pirkanmaalaisten ympäristökasvatustoimijoiden ja alueen muiden aktiivisten toimijoiden voimavarat yhteisten ympäristöhankkeiden toteuttamiseksi

Arvio toimenpiteen etenemisestä: 2

Eri toimijoiden voimavarojen yhdistäminen ympäristöhankkeiden toteuttamiseksi on jäänyt heikoksi, eikä eri toimijoiden roolit ympäristökasvatustoiminnan osalta ole jäsentyneet riittävästi. Yksittäisenä menestyksekkäänä hanke-esimerkkinä voidaan nostaa esille vieraslajihanke Puutarhakarkulaiset kuriin (PUKURI), jonka talkoo- ja neuvontatapahtumat ovat tavoittaneet laajalti yleisöä.